

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

végzése

Az ügy száma: Pfv.VII.20.500/2020/19.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke

Dr. Gáspár Mónika előadó bíró

Dr. Csőke Andrea bíró

A II. rendű felperes: felperes1

A II. rendű felperes képviselője: Kurucz-Kováts Ügyvédi Iroda cím1

A III. rendű felperes: felperes2

A III. rendű felperes képviselője: Dr. Benczö Ügyvédi Iroda cím2

A IV. rendű felperes: felperes3

A IV. rendű felperes képviselője: Sveda Ügyvédi Iroda cím3

Az V. rendű felperes: felperes4

A VI. rendű felperes: felperes5

A VII. rendű felperes: felperes6

A VIII. rendű felperes: felperes7

A IX. rendű felperes: felperes8

Az V-IX. rendű felperesek képviselője: Dr. Bencző Ügyvédi Iroda cím2

A X. rendű felperes: felperes9

A XI. rendű felperes: felperes10

A XII. rendű felperes: felperes11

A XIII. rendű felperes: felperes12

A XIV. rendű felperes: felperes13

A XV. rendű felperes: felperes14

A XVI. rendű felperes: felperes15

A XVI. rendű felperes képviselője: Dr. Bencző Ügyvédi Iroda cím2

A XVIII. rendű felperes: felperes16

A XVIII. rendű felperes képviselője: Dr. Simala Zoltán ügyvéd cím4

A XIX. rendű felperes: felperes17

A XIX. rendű felperes képviselője: Várady Tímea Ügyvédi Iroda cím5

A XX. rendű felperes: felperes18

A XX. rendű felperes képviselője: Dr. Batai Ügyvédi Iroda cím6

A XXI. rendű felperes: felperes19

A XXII. rendű felperes: felperes20

A XXII. rendű felperes képviselője: dr. Sipka Péter ügyvéd cím7

A XXIII. rendű felperes: felperes21

A XXIII. rendű felperes képviselője: dr. Vágó György ügyvéd cím8

A XXIV. rendű felperes: felperes22

A XXIV. rendű felperes képviselője: dr. Satori Anna ügyvéd cím9

A XXV. rendű felperes: felperes23

A XXV. rendű felperes képviselője: dr. Bíró Tamás ügyvéd cím10

A XXVI. rendű felperes: felperes24

A XXVI. rendű felperes képviselője: dr. Papp-Zakor Gábor ügyvéd cím11

A XXVII. rendű felperes: felperes25

A XXVII. rendű felperes képviselője: Dr. Bencző Ügyvédi Iroda cím2

A XXVIII. rendű felperes: felperes26

A XXVIII. rendű felperes képviselője: dr. L. A. kamarai jogtanácsos cím12

Az alperes: alperes1

Az alperes képviselője: Ujfalviné dr. Gyuricskó Andrea ügyvéd cím13

A per tárgya: vállalkozói díj

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: V-IX., XVI. rendű felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Debreceni Ítéltábla Gf.III.30.357/2019/6. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Miskolci Törvényszék 10.G.40.129/2018/37. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, a IX. rendű és a XVI. rendű felperesek keresetét elutasító, valamint az őket perköltség és le nem rótt illeték fizetésére kötelező elsőfokú ítéleti rendelkezést helybenhagyó, továbbá az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, a IX. rendű és a XVI. rendű felpereseket másodfokú perköltség viselésére kötelező részében – az elsőfokú ítéletnek az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, a IX. rendű és a XVI. rendű felperesek keresetét elutasító, valamint az őket perköltség és le nem rótt illeték fizetésére kötelező rendelkezéseire kiterjedően – hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot ebben a körben új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

Megállapítja, hogy a felülvizsgálati eljárásban a V. rendű felperesnek 63.500 (hatvanháromezer-ötszáz) forint, a VI. rendű felperesnek 254.000 (kétszázötvennégyezer) forint, a VII. rendű felperesnek 3.881.000 (hárommillió-nyolcszáznyolcvanegyezer) forint, a VIII. rendű felperesnek 12.700 (tizenkétezer-hétszáz) forint, a IX. rendű felperesnek 127.000 (százhuszonhétezer) forint, a XVI. rendű felperesnek 88.900 (nyolcvannyolcezer-kilencszáz) forint, az alperesnek pedig 508.000 (ötszáznyolcezer) forint felülvizsgálati eljárási költsége merült fel.

A végzés ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A közbeszerzési eljárás lefolytatását követően 2011. október 24-én kötött vállalkozási szerződéssel az alperes megrendelést adott a H. Korlátolt Felelősségű Társaságnak, a per korábbi I. rendű felperesének (a továbbiakban: I. rendű felperes) a M. medence építése projekt kivitelezésére. A szerződés tartalmazta a bruttó vállalkozói díjat (1.117.131.245 Ft) és kiemelte annak átalányjellegét. A szerződő felek a munkaterület átadásának időpontját a szerződéskötést követő nap 8 órájában, a teljesítési határidőt a szerződéskötéstől számított 270 napban kötötték ki. A műszaki tartalmat a műszaki dokumentációra és a tételes költségvetésre utalással határozták meg, a műszaki ütemezést a szerződés 2. számú mellékletét jelentő építési ütemterv tartalmazta.

[2] A felek a vállalkozó I. rendű felperesnek felróható késedelmes teljesítést és a teljesítés megghiúsulását egyaránt kötbérrel biztosították. A szerződés III.1.2. pontja értelmében a véghatáridő vállalkozónak felróható késedelmes teljesítése esetén a vállalkozó – a szerződésszegésből fakadó egyéb kötelezettségein túl – naponként a nettó vállalkozói díj 0,5%-ának megfelelő mértékű, de maximum a nettó vállalkozói díj 25%-ában volt köteles késedelmi kötbér fizetésére, azzal, hogy a késedelem időtartamába nem számít bele a megrendelői késedelem, sem pedig a vis maior ideje. A III.1.3. pont arra az esetre, ha a vállalkozó a szerződés teljesítését megtagadja, vagy 50 naptári napot meghaladóan késedelembe esik, vagy a teljesítés neki felróható okból ellehetetlenül, a nettó vállalkozási díj 30%-ának megfelelő összegben írta elő a vállalkozó megghiúsuláskötbér-fizetési kötelezettségét.

[3] A felek rögzítették a szerződésükben, hogy a vállalkozó a beruházás kivitelezését és a hibák kijavítását szigorúan a szerződésben előírtakkal összhangban köteles végezni, minden, a beruházást érintő ügyben a megrendelő utasításához köteles alkalmazkodni. A vállalkozó csak első osztályú minőségű anyagokat, szerkezeteket építhet be és a vállalkozási szerződésben megnevezett helyszíni képviselője útján köteles biztosítani a szükséges felügyeletet és irányítást a kivitelezés során. Kikötötték továbbá, hogy a vállalkozó minden látható szerkezetet és felületet a beépítés előtt köteles bemutatni a megrendelő képviselőjének, a beépítés csak a megrendelő képviselőjének jóváhagyásával történhet.

[4] A megrendelő a VII.8. pont a)-f) pontjaiban tételezett esetekben jogosult volt azonnali hatályú felmondással megszüntetni a szerződést, idetartozott többek között, ha a vállalkozó olyan mértékben késlelteti a munkálatok megkezdését vagy befejezését, hogy a munkálatok befejezése lehetetlennek látszik a szerződésben meghatározott időpontig [c) pont], továbbá az az eset is, ha a vállalkozó hibásan, nem a műszaki specifikációnak és a projekt leírásának megfelelően hajtotta végre a munkálatokat, és nem válaszol a megrendelő felszólításaira a megadott határidőn belül [f) pont]. Kitért a szerződés ezzel kapcsolatban, hogy amennyiben a szerződés a vállalkozónak felróható okból szűnik meg, a vállalkozó csak az addig bizonyíthatóan teljesített, illetve átadott munkák ellenértékét követelheti.

[5] Tartalmazta a szerződés, hogy a vállalkozót megillető ellenértékkel szemben a megrendelő jogosult a minőségi igényeit beszámítással érvényesíteni, továbbá, hogy a vállalkozó köteles megtéríteni a beruházás más vállalkozó általi befejezése miatt felmerült többletköltséget, amelyre nézve ugyancsak megilleti a megrendelőt a többletköltség

beszámításának joga az átalánydíj vállalkozónak még meg nem fizetett részével szemben. A megrendelő jogosult érvényesíteni továbbá a szerződés szerint az ezt meghaladó igényeit (kártérítési és kötbérigényét) is. A felek az előzőeket alkalmazni rendelték arra az esetre is, ha a vállalkozó a teljesítést megtagadja vagy a kivitelezéssel felhagy.

[6] A felek a szerződésüket 2012. január 5-én a vállalkozói díj áfatartalmára nézve kiegészítették, ezen túlmenően a műszaki ütemtervet is módosították, azonban a kivitelezés véghatáridejét nem érintették.

[7] Az I. rendű felperes több ízben jelezte az alperes felé a kivitelezés késedelmét, ezen felül műszaki ellenőre egyes építési segédanyagok szerződéstől eltérő felhasználását. Az I. rendű felperes 2012. június 8-án a felek közti szerződést a VII/8.b.c) és f) pontokra alapítottan azonnali hatállyal felmondta, mivel a kivitelezés határidőre nem volt befejezhető, illetve a műszaki tervdokumentációban megjelöltektől eltérő anyagok beépítése miatt.

[8] A szerződés megszüntetésekor a még hátralévő munkálatok befejezési ideje 120 napot tett ki, a teljesítés véghatáridejéből viszont csak 42 nap volt hátra. Az I. rendű felperes előre látható vállalkozói késedelme 38 napban, a megrendelő alperesnek felróható késedelem 40 napban jelentkezett.

[9] A kivitelezés során az elvégzett munkálatok ellenértékéről az I. rendű felperes számlákat állított ki: a 178.740.999 Ft összegű számlát (29/2012.) az alperes kiegyenlítette, az ezt követő 178.740.990 Ft összegű 2012. június 30-i esedékességű számlából (82/2012.) 62.004.940 Ft-ot nem teljesített. Az I. rendű felperes teljesítéséhez mérten, a teljesítménnyel arányos kiegyenlítetlen vállalkozói díj bruttó 90.744.572 Ft, amelyet a kiszámlázott tételből ki nem egyenlített 62.004.940 Ft összeggel egybeszámítva az I. rendű felperes még fennálló vállalkozói díjigénye 152.749.512 Ft. Az I. rendű felperes 38 napos késedelmére számított késedelmi kötbér 169.803.949 Ft.

A felperések keresete és az alperések ellenkérelme

[10] Az I. rendű felperes 2012. december 6-án előterjesztett, módosított keresetében 202.675.115 Ft vállalkozó díj és járulécai megfizetésében kérte az alperes marasztalását. Követeléséből 62.004.940 Ft a kivitelezés során elvégzett és kiszámlázott vállalkozói díj, 108.241.780 Ft alvállalkozói anyag megtérítendő értéke, 32.428.395 Ft elmaradt haszon volt.

[11] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Beszámítási kifogással meghíúsulási kötbér-igényt, valamint a vállalkozási szerződésnek az I. rendű felperesnek felróható okból való megszűnése miatt, a kivitelezés befejezéséhez felmerült többletköltségek és a vállalkozó hibás teljesítésével összefüggő többletköltségek miatt kárigényt érvényesített.

[12] Az I. rendű felperessel szemben folyamatban volt csődeljárás befejezésével, a jóváhagyott csődegyezés szerint jogutódként léptek a perbe a II-XXVIII. rendű felperések, akik közül a XVII. rendű felperes a keresetétől utóbb elállt.

[13] A Debreceni Ítéltábla részítéletei (Gf.III.30.231/2014/97., 112.) eredményeként az I. rendű felperes keresete, valamint a II-XXVIII. rendű felperések keresetéből az elmaradt haszon címén támasztott tétel jogerősen elutasításra került.

[14] A II-XVI., XVIII-XXVIII. rendű felperések fenntartott keresetükben a következő összegek erejéig kérték az alperes marasztalását: a II. r. felperes 6.022.703 Ft, a III. r. felperes 654.036 Ft, a IV. r. felperes 2.035.640 Ft, az V. r. felperes 3.590.909 Ft, a VI. r. felperes 18.741.820 Ft, a VII. r. felperes 38.737.263 Ft, a VIII. r. felperes 15.091 Ft, a IX. r. felperes 10.366.331 Ft, a X. r. felperes 13.028.435 Ft, a XI. r. felperes 370.524 Ft, a XII. r. felperes 1.635.586 Ft, a XIII. r. felperes 1.204.096 Ft, a XIV. r. felperes 2.394.317 Ft, a XV. r. felperes 82.866 Ft, a XVI. r. felperes 6.580.738 Ft, a XVIII. r. felperes 602.153 Ft, a XIX. r. felperes 7.161.030 Ft, a XX. r. felperes 516.593 Ft, a XXI. r. felperes 119.553 Ft, a XXII. r. felperes 159.383 Ft, a XXIII. r. felperes 10.195.194 Ft, a XXIV. r. felperes 435.803 Ft, a XXV. r. felperes 14.668.587 Ft, a XXVI. r. felperes 2.537.623 Ft, a XXVII. r. felperes 1.060.581 Ft, a XXVIII. r. felperes 12.837.165 Ft tőke és járulékai tekintetében.

[15] Az ügyben elsőfokon eljáró bíróság 13.G.40.094/2016/98. számú ítéletét a Debreceni Ítéltábla a Gf.III.30.224/2018/7. számú végzésével hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot az alperes által előterjesztett beszámítási igényekkel összefüggésben a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. Határozatának indokolásában rögzítette, hogy az alperes jogszerűen, a kikötött feltételek szerint mondta fel azonnali hatállyal a perbeli szerződést, miáltal az I. rendű felperest, illetve jogutódjait – a feleket terhelő elszámolási kötelezettség keretében tartozóan – megillette a szerződés egyoldalú megszüntetéséig elvégzett munka ellenértékéért 152.749.512 Ft vállalkozói díj. A megismételt eljárásra meghagyta az elsőfokú bíróságnak, hogy tisztázza, a vállalkozó késedelme – a megrendelő késedelmére visszavezethető határidőcsúszás mértékének figyelembevételével – meghaladta-e meghiúsulási kötbér feltételeként kikötött 50 napot, amennyiben nem, szükséges vizsgálni az egyéb jogcímenek beszámítani kért követeléseket.

[16] A megismételt eljárásban a felperések korábban módosított keresetük szerint kérték az alperes marasztalását, amellyel szemben az alperes is fenntartotta ellenkérelmét. Beszámítási kifogásával – a meghiúsulási kötbér és a kártérítés címén támasztott követeléseken felül – késedelmi kötbér címén is fellépett, amelyet 169.803.949 Ft-ban jelölt meg az I. rendű felperes 38 napban megállapítható késedelme miatt.

Az első- és a másodfokú határozat

[17] Az elsőfokú bíróság az ítéltábla a megismételt eljárásban hozott – utóbb kijavított – ítéletével a II-XVI. rendű és a XVIII-XXVIII. rendű felperések keresetét elutasította.

[18] Határozatának indokolása szerint az I. rendű felperes jogutódjaként a perbe belépett felperések 152.749.512 Ft-ban megalapozott vállalkozói díj-igényével szemben az alperes beszámítási kifogása – 50 naptári napot meg nem haladó késedelem hiányában – a meghiúsulási kötbér-igény körében ugyan nem, de a késedelmikötbér-igény tekintetében

alaposnak minősült. Az aggálymentes együttes szakértői vélemény megalapozta ugyanis az I. rendű felperes 38 napos késedelmét a perbeli vállalkozási szerződés teljesítése kapcsán, ezáltal az alperes késedelmi kötbérigényét a szerződés III.2.1. pontja szerint 169.803.949 Ft összegben.

[19] A III., V-XVI., XXVII. rendű felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett részét helybenhagyta.

[20] A jogerős ítélet indokolása elsőként azt tartalmazta, hogy az ítéletkorábbi hatályon kívül helyező végzésében (Gf.III.30.224/2018/7.) foglalt iránymutatás alapján a megismételt eljárásban kiegészített bizonyítási eljárás kiterjedt a vállalkozónak felróható késedelmes napok számának meghatározására, az így feltárt tényállás pedig alapot adott a beszámítási kifogás megváltoztatására. Az alperes a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 147/B. §-a értelmében időbeli korlát nélkül módosíthatta beszámítási kifogását, a meghiúsulási kötbér helyett áttérhetett a késedelmikötbér-igényre. Az elsőfokú bíróság sem a beszámítási kifogás érdemi elbírálásával, sem pedig azzal nem sértett eljárási szabályt, hogy a késedelmi kötbér megalapozottsága miatt a beszámítási kifogás további tételeire nem vett fel bizonyítást.

[21] Az ügy érdemét illetően leszögezte a másodfokú bíróság, hogy a perbeli vállalkozási szerződés VII.8.c) pontja lehetővé tette a megrendelő számára a szerződés azonnali hatályú felmondását, amennyiben a vállalkozó olyan mértékben késlelteti a munkálatok megkezdését vagy befejezését, hogy a munkálatok befejezése lehetetlennek látszik a szerződésben meghatározott időpontig. A VII.8.f) pont felmondhatóvá tette a szerződést abban az esetben is, amennyiben a vállalkozó hibásan, nem a műszaki specifikációnak és a projekt előírásának megfelelően hajtotta végre a munkálatokat. Az ítéletkorábbi az ügyben korábban, a Gf.III.30.224/2018/7. számú végzésében részletesen megindokolta álláspontját az alperes azonnali hatályú felmondásának jogszerűségét illetően, amelyen nem változtat, hogy a bizonyítási eljárás kiegészítése a vállalkozónak felróható késedelmes napok számát 38 napban igazolta. Az alperes a szerződés felmondásakor alappal prognosztizálta az I. rendű felperes jelentős késedelmét, egyúttal többször is megtiltotta a vállalkozónak bizonyos anyagok beépítését. Az I. rendű felperes a szerződés felmondása előtt nem igazolta a beépíteni szándékozott anyagok egyenértékűségét és nem is kapta meg a megrendelő szerződésben kikötött hozzájárulását az anyagok kicseréléséhez.

[22] Az alperes beszámítási kifogása érdemét tekintve kiemelte, hogy a vállalkozási szerződés a minőségi igényeken, többletköltségeken felül beszámítani engedte a megrendelő alperes ezt meghaladó követelését, így a kártérítési és a kötbérigényt is. A III.1.2. pont késedelmi kötbérrel szankcionálta a véghatáridő felróható késedelmes teljesítését a vállalkozó részéről. A III.1.2. pontot a VII.9. szerződéses ponttal együtt értelmezve megállapíthatónak találta az ítéletkorábbi, hogy amennyiben a szerződés azonnali hatályú felmondására a vállalkozónak felróható okból azért kerül sor, mert a vállalkozó késedelmes teljesítése miatt lehetetlennek látszik a munkálatok befejezése a szerződésben meghatározott időre [VII.8.c) pont], a kikötött kötbér vonatkozik a teljes befejezésből a vállalkozó késedelmére visszavezethető, prognosztizált időtartamra is. Rámutatott, hogy a szerződés értelmében a megrendelő attól függően jogosult késedelmi vagy meghiúsulási kötbért érvényesíteni, hogy a késedelem az 50 napot meghaladja-e, miáltal a kétféle kötbérre vonatkozó szerződéses szabályok egymást felváltó jellegűek. A vállalkozó késedelme esetén a késedelem

időtartamától függ, hogy a megrendelő késedelmi vagy meghiúsulási kötbérigény érvényesítésére jogosult.

[23] A felperesek elévülési kifogásával szemben megállapítható volt, hogy az alperes késedelmi kötbérigénye keletkezésekor az elévülés még nem következett be: mind az elmaradt vállalkozói díj, mind pedig a késedelmi kötbér a szerződés megszűnésekor vált esedékessé, ennél fogva az alperes késedelmi kötbér követelése beszámítását az elévülés nem zárta ki a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 297. § (2) bekezdése szerint.

[24] Alapvetően találta a másodfokú bíróság a felperesek érvelését a késedelemmel érintett teljesítés arányában felszámítható késedelmi kötbérre is. Az alperes a perbeli esetben a szerződés III.1.2. pontjában kikötött, a nettó vállalkozói díj 0,5%-ának megfelelő mértékben igényelhetett késedelmi kötbért. Az I. rendű felperes kivitelezési késedelmét megalapozottan prognosztizálva, a kötbérkövetelés a kiegészített bizonyítási eljárás eredményeként 38 napra megalapozott volt. A kötbér arányosítására az egyes teljesítési részzszakaszokhoz nem volt jogi lehetőség.

Felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[25] Az V-IX. rendű, XVI. rendű felperesek felülvizsgálati kérelmükben – tartalmilag – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet megváltoztatásával az alperes kereset szerinti marasztalását kérték.

[26] Arra hivatkoztak, hogy a jogerős ítélet az rPtk. 207. § (1) bekezdésébe, 246. § (1)-(3) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő.

[27] Állították, hogy a felek szerződése értelmében a késedelmi kötbér érvényesítésének feltétele a szerződés teljesítése, a meghiúsulási kötbér jogi alapja pedig a szerződés teljesítésének hiánya. A vizsgált szerződés kötbérre vonatkozó kikötései nem voltak kiterjesztően értelmezhetők, a megítélt késedelmi kötbérre való jogosultság a szerződés szövegéből nem volt határozottan megállapítható. A jogerős ítélet megállapításával szemben a szerződés szövegében nem utal semmi arra, hogy a kétféle kötbér alkalmazása felváltó jellegű lenne. A szerződés VII.9. pontja nyelvtani és rendszertani-logikai értelmezés szerint is csak a III.1.3. pontban szabályozott meghiúsulási kötbérrel értelmezhető együttesen. A VII.9. pont rendelkezése utalást sem tesz a véghatáridő elmulasztására, amelyből a kötbérkikötés felváltó jellegére következtetni lehetne. Állították, hogy a szerződés a késedelmikötbér-fizetési kötelezettséget kizárólag a véghatáridő vállalkozónak felróható késedelmes teljesítésére szabályozta, arra vonatkozóan rendelkezést a felek szerződése nem tartalmaz, ha az egyes műszaki ütemek teljesítésének késedelmét is kötbérfizetéssel kívánták volna szankcionálni a felek.

[28] Abból következően, hogy a szerződés a véghatáridő előtt megszűnt, a véghatáridőhöz késedelem esetére kikötött kötbérigény nem tapadhat a véghatáridő előtt megszűnt szerződés egyes fázisaihoz. Hangsúlyozták, hogy a szerződés nem tartalmaz rendelkezést arra, hogy

amennyiben a vállalkozó késedelme nem haladja meg az 50 napot, abban az esetben késedelmi kötbér fizetésére köteles.

[29] Az alperes az elállással kifejezte akaratát, hogy a felperes teljesítését nem kívánja, ezért a teljesítés késedelméhez fűződő szankciók érvényesítése miatt csak a szerződés időelőtti megszűnéséből eredő jogkövetkezményeket érvényesíthette. A késedelemhez hozzárendelt kötbérigényt az elállási nyilatkozat elenyésztette. A szerződés az elállás esetére nem szabályozta a meghíúsulási és a késedelmi kötbér viszonyát, érvényesíthetőségét.

[30] Kifejtették továbbá, hogy különböző típusú szerződésszegések esetén van lehetőség a késedelmi kötbérrel együtt meghíúsulási kötbér érvényesítésére. A vállalkozó felróható késedelmére alapított elállási jog a szerződésben kikötött együttes feltételek megvalósulása esetén meghíúsulási kötbér-fizetési kötelezettséget keletkeztet. Az ügyben felmerült teljesítési késedelem legfeljebb a részteljesítésekkel összefüggésben értelmezhető, amennyiben a részteljesítések szankciójaként kötbérigényt lehetne támasztani. A felek szerződéses egyensúlya ez esetben is megkívánná, hogy a kötbér alapját a részteljesítéshez igazodó pénzügyi teljesítés jelentse. A felek szerződése az egyes műszaki részteljesítések késedelmes teljesítésére kötbérkikötést nem tartalmaz. Mindebből következően állították, hogy a jogerős ítélet a felek szerződéses egyensúlyának figyelmen kívül hagyásával helyezkedett arra az álláspontra, hogy a felek szerződése alapján a vállalkozó késedelmes részteljesítése esetén a késedelmi kötbér összegét a teljes vállalkozói díj alapulvételével meg lehet határozni.

[31] Sérelmezték, hogy a másodfokú bíróság a kiegészített tényállás alapján nem értékelte a megrendelői késedelem hatását az előírt határidőre, illetve azt, hogy a megrendelő késedelme meghaladta a vállalkozó késedelmének mértékét. Álláspontjuk szerint a felperesi késedelemre alapított érdekmúlás nem volt valós alapja az alperes elállásának és nem szűnhetett meg az alperes teljesítéshez fűződő érdeke az anyagváltással kapcsolatos egyenértékűség tényének ismerete mellett. Amennyiben valamelyik fél szerződésszegésének, mulasztásának nincsenek komoly következményei, a másik sértett fél sem élhet drasztikus jogkövetkezményekkel. Az elállás csak akkor alkalmazható, ha a félnek a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke súlyos szerződésszegés miatt megszűnt.

[32] Rámutattak végül, hogy a felek szerződése oszthatatlan szolgáltatás nyújtására irányult, az egyes részteljesítésekre vonatkozóan kötbérszankciót nem tartalmazott. A szakértők nem tényadatok alapján határozták meg a késedelmet, hanem prognosztizálták, megbecsülték a munka befejezéséhez szükséges időtartamot. Az oszthatatlan szolgáltatás teljesítésének hiányában a teljesítési késedelem idejét a jogerős ítélet nem tényként állapította meg, hanem egy meg nem állapított teljesítési időponthoz képest utólag becsült késedelmes napok számára alapítva jutott a beszámítási kifogásként érvényesített késedelmi kötbér mértékére.

[33] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban fenntartására irányult. Egyetértett a jogerős ítélet indokaival.

A Kúria döntése és jogi indokai

[34] A Kúria elsőként azt rögzíti, hogy a II-XVI. rendű, illetve a XVIII-XXVIII. rendű felperesek közti pertársaság az rPp. 51. § b) pontja alá tartozik, ezért az adott pertársaság tagjai között érvényesülő függetlenség elvéből [rPp. 53. § (1) bekezdés] következően a jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmek közül a Kúria a III. rendű, a X. rendű, a XI. rendű, a XII. rendű, a XIII. rendű, a XIV. rendű, a XV. rendű és a XXVII. rendű felperesek – hiányos – felülvizsgálati kérelmét a Pfv.12. sorszámú végzésével hivatalból elutasította, a jogerős ítéletet pedig az rPp. 275. § (2) bekezdése alapján a V-IX. rendű, XVI. rendű felperesek felülvizsgálati kérelme által megszabott keretek között vizsgálta, és az ott megjelölt okból az alábbiak szerint jogszabálysértőnek találta.

[35] A kötbér az rPtk. 246. §-ának helyes értelme szerint bármely szerződésszegéshez kapcsolódhat: nem kizárólag a teljesítési késedelem, a hibás teljesítés vagy a teljesítés jogok ok nélküli megtagadása biztosítható kötbérrel, hanem bármely más szerződéses kötelezettség nem szerződésszerű teljesítése, így akár a teljesítés joghatásával nem járó részhatáridők megtartása, de bármely egyéb, az adott szerződésben vállalt kötelezettség is. Az alperes az I. rendű felperessel kötött szerződésben oszthatatlan szolgáltatás nyújtását vállalta, a kivitelezésre meghatározott ütemezés előírásától függetlenül, mindez azonban nem volt akadálya annak, hogy a szerződő felek a véghatáridőn kívül bármilyen egyéb határidő elmulasztása esetére kötbérfizetésben állapodjanak meg, illetőleg – a következőkben kifejtettek szerint – az sem volt kizárt, hogy a véghatáridő előre látható elmulasztását biztosítsák kötbérrel [rPtk. 200. § (1) bekezdés, 246. § (1) bekezdés, 298. § a) pont, 317. §, 403. § (2) bekezdés]. A kötbérmegállapodást azonban minden esetben írásba kell foglalni, követelmény továbbá, hogy a kikötésnek világosnak, egyértelműnek és kifejezettnak kell lennie.

[36] Az rPtk. a vállalkozási szerződés sajátosságaira tekintettel elismeri – a megrendelő általános elállási jogán túlmenően – a megrendelő külön jogát a vállalkozó előre látható késedelme és az emiatt gyakorolt elállás esetén arra, hogy elálláson túl a szerződésszegés szabályai szerint egyúttal kártérítést követeljen [395. § (3) bekezdés]. Abban az esetben, ha a teljesítési határidő előtt nyilvánvalóvá válik a vállalkozó biztosan bekövetkező és számottevő késedelme, amely miatt a teljesítés a megrendelőnek már nem áll érdekében, a törvény nem várja el a megrendelőtől a szerződés fenntartását és a biztosan bekövetkező teljesítési késedelem bevárását. A biztosra vehető szerződésszegéssel összefüggésben alapvetően a megrendelő érdekeinek védelmére – a szerződésszegés további nem kívánt következményeinek elhárítására – biztosított tehát a megrendelő számára a vállalkozási szerződés egyoldalú megszüntetésének joga, azzal együtt az is, hogy kárigényét a szerződésszegés szabályai szerint érvényesítse.

[37] A kötbér funkcióiból, azaz a szerződésszegéstől való visszatartó határból és a kötbér kárátalány természetéből következően lehetséges az rPtk. 200. § (1) bekezdése szerint, hogy a felek a vállalkozó előre látható szerződésszegése és az emiatt gyakorolható elállás (a teljesítés megkezdése után a felmondás) esetére kötbért kössenek ki a vállalkozási szerződésben, miáltal a jogosult – a kötbér mértékéig – mentesül a kár bekövetkezésének és mértékének bizonyítása alól. Ez esetben is elengedhetetlen azonban, hogy a kötbér az adott szerződésszegésre meghatározott, világos és kifejezett legyen.

[38] A perben vizsgált vállalkozási szerződés VII.8.c) pontja lényegében az rPtk. 395. § (3) bekezdésére visszavezethető tartalommal biztosította az alperes számára a szerződés teljesítési határidő előtti felmondásának lehetőségét azonnali hatállyal a vállalkozó I. rendű felperes előre látható késedelme esetére, vagyis ha a munkálatok megkezdésének vagy befejezésének vállalkozó általi késleltetése miatt a munkálatok befejezése lehetetlennek mutatkozik a szerződésben kikötött határidőre. [A VII.8.f) pont pedig az rPtk. 395. § (4) bekezdésében írt előre látható hibás teljesítésből levezetett és értelmezett felmondási ok.]

[39] Az rPtk. 395. § (3) bekezdéséből és 246. § (1) bekezdéséből együttesen következően a felek nem voltak tehát elzárva attól, hogy ne csak a véghatáridő késedelmes teljesítését, illetve a nemteljesítést biztosítsák kötbérrel, hanem kötbérszankcióban állapodjanak meg a vállalkozó előre látható nem szerződésszerű teljesítése és a szerződés erre alapított felmondása esetére.

[40] Ahhoz azonban, hogy a szerződő felek megállapodása így legyen értelmezhető és már a vállalkozó előre látható késedelme is kötbérrel biztosítottnak legyen tekinthető, a kötbérhez való jogosultságnak a szerződés szövegéből határozottan megállapíthatónak kell lennie. A bírói gyakorlat szerint a szerződés kötbérikötése kiterjesztően nem értelmezhető (BH1997. 180., Kúria Pfv.VII.21.650/2011/4.).

[41] Miként az oszthatatlan szolgáltatás esetén – a véghatáridő túllépése esetére kikötött késedelmi kötbéren kívül – a részhatáridők megtartásának biztosítására előírt kötbér sem a teljesítési késedelem, hanem csak az előírt ütemezés szerinti teljesítés elmulasztásának következménye, az előre látható késedelem és az erre alapított felmondás esetére kikötött kötbér sem azonosítható és feleltethető meg a teljesítési határidő elmulasztása miatt kikötött késedelmi kötbérnek. Tekintettel arra is, hogy a szerződés időelőtti megszüntetésével a szerződés műszaki tartalma nem valósul meg, ahhoz, hogy a felek megállapodása egyértelműnek legyen tekinthető a vállalkozó előre látható késedelme kötbérrel biztosításában, a kötbérikötésnek két oldalról is meghatározottnak kell lennie: szükséges egyfelől, hogy a felek szerződése az adott előre látható szerződésszegésre vonatkozzon és azt kifejezetten kötbérrel szankcionálja, szükséges továbbá, hogy a kötbér mértéke is meghatározott, ellenőrizhető és kiszámítható legyen.

[42] A per tárgyává tett szerződés III. pontja késedelmi kötbért egyedül a véghatáridő vállalkozónak felróható késedelmes teljesítésére kötött ki – mégpedig a késedelem idejére naponta a nettó vállalkozói díj 0,5%-ának megfelelő, de legfeljebb a nettó vállalkozói díj 25%-ának megfelelő mértékben – (III.1.2. pont), meghiúsulási kötbérrel pedig azokat az eseteket szankcionálta, ha a vállalkozó a szerződés teljesítését megtagadja, vagy a teljesítés neki felróható okból ellehetetlenül, de ideértette – vagyis a magasabb mértékű kötbérikötés hatálya alá – a nemteljesítés esetein túl azt is, ha a vállalkozó 50 naptári napot meghaladóan esik késedelembe (III.1.3. pont).

[43] Önmagában a szerződés III.1.2. pontja tehát kizárólag a teljesítési határidő – azaz a szerződéskötéstől számított 270 nap – vállalkozónak felróható elmulasztására tartalmazott késedelmikötbér-kikötést.

[44] A szerződés további VII.8. pontja anélkül szabályozta a megrendelő azonnali hatályú felmondási jogát, mégpedig a perben releváns c) és f) pontokban kiemelt esetekben a vállalkozó előre látható szerződésszegésével összefüggésben, hogy akár csak utalást tett volna a megrendelő további, a szerződésszegéshez kapcsolódó kár- és kötbérigényére. A vizsgált szerződéses pont a felek elszámolását illetően egyedül arra tért ki, hogy amennyiben a szerződés a vállalkozónak felróható okból szűnik meg, a vállalkozó csak az addig bizonyíthatóan teljesített, illetve átadott munkák ellenértékét követelheti.

[45] Az előzőeken felül valóban tartalmazott a szerződés a kötelelem megszűnésével a felek elszámolására tartozó rendelkezéseket, így rögzítette a megrendelő alperes beszámítási jogára nézve a minőségi igényei, a beruházás más vállalkozó általi befejezése miatt felmerült többletköltségei, továbbá ezt meghaladó kártérítési és kötbérigénye érvényesítésének lehetőségét a vállalkozói díjjal szemben, amelyet a felek kifejezetten alkalmazni rendeltek arra az esetre is, ha a vállalkozó a teljesítést megtagadja vagy a kivitelezéssel felhagy. A szerződés ebben a részében viszont csupán a felek pénzköveteléseinek egymással való szembeállítását, a beszámítás lehetőségét mondta ki, egyebekben a szerződés felmondásának esetére nem tért ki.

[46] A megrendelő oldalán felmerült követelések, idetartozóan az esetleges kötbérigény beszámításra való alkalmasságának elfogadása nem értelmezhető kötbérkikötésként, és nincs jelentősége az érintett rendelkezésnek a vitás kötbérmeghatározás körében sem az rPtk. 246. § (1) bekezdésének megfeleltethető tartalmi elemek nélkül. Mindebből következően a perbeli szerződés elszámolásra (beszámításra) vonatkozó szabálya sem volt a VII.8.c) pontban megjelenő – felmondási okként elismert – várható szerződésszegéssel összefüggő kötbér kikötéseként, vagy annak körében értelmezhető.

[47] Mindebből következően megalapozottan hivatkozott a felülvizsgálati kérelem arra, hogy az ügyben eljáró bíróságok az rPtk. 207. § (1) bekezdése mellett a 246. § (1) bekezdésének megsértésével következtek a perbeli vállalkozási szerződés késedelmikötbér-szabályának hatályára, a vállalkozó előre látható késedelmére és az emiatt gyakorolt felmondás esetére kiterjedően.

[48] A vizsgált szerződés vonatkozó – korábban részletezett – pontjainak értelmezésével megállapítható, hogy a szerződő felek azt az esetet, ha a vállalkozó késlekedése miatt, teljesítésének állása szerint a vállalt munka a kikötött határidőre előreláthatóan nem készül el, egyedül a megrendelő felmondási jogával szankcionálták, további jogkövetkezménnyel – kötbérkikötéssel, annak mértéke, vetítési alapja és számítása egyidejű meghatározásával – az rPtk. 246. § (1) bekezdésének megfelelően nem biztosították.

[49] Az előzőekben kifejtettek miatt a beszámítási kifogás a késedelmi kötbér tekintetében sem volt alapos, amiből következően érdemi elbírálást igényelt az alperes által más jogcímeken beszámítani kért további két tétel: idetartozott a szerződés VII.9. pontjára alapítottn az Adeptus-H Zrt. által befejezett kivitelezés 181.857.444 Ft-ban megjelölt többletköltsége, valamint a vállalkozó hibás teljesítésével összefüggésben érvényesített 22.625.376 Ft költség. Az ügyben első- és másodfokon eljáró bíróságok mindettől eltérő – azonban az előzőekben kifejtettek szerint téves – jogi álláspontjuk miatt tekintettek el.

[50] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal támadott részében az rPp. 275. § (4) bekezdése alapján az elsőfokú ítéletre kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az ügyben eljáró elsőfokú bíróságot ebben a körben új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

[51] A megismételt eljárásban a bíróságnak mindezek figyelembevételével, a beszámítási kifogás még el nem bírált tételei érdemi vizsgálatával és a szükséges bizonyítási eljárás lefolytatásával kell döntenie az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, a IX. rendű és a XVI. rendű felperesek keresetének megalapozottságáról.

Záró rész

[52] A felülvizsgálati eljárásban az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, a IX. rendű és a XVI. rendű felperesek, valamint az alperes jogi képviselőjével felmerült, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5) és (6) bekezdései, a 4/A. § (1) bekezdése alapján a kifejtett ügyvédi tevékenység mérlegelésével és áfával növelt összegben – a felperesek esetében az egyes kereseti igényekhez mérten is differenciáltan – meghatározott ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költséget, a VII. rendű felperes esetében továbbá a felülvizsgálati ügyérték szerint megfizetett felülvizsgálati eljárási illetéket, a Kúria az rPp. 275. § (5) bekezdése szerint csak megállapította, viseléséről a megismételt eljárásban kell döntenie a bíróságnak.

[53] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2021. március 30.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika s.k. előadó bíró, Dr. Csőke Andrea s.k. bíró

A kiadmány hitelül: